

Hur försörjer sig andra generationens invandrare?*

I denna artikel studeras försörjningen bland andra generationens invandrare i Sverige. Artikeln visar att det finns stora skillnader i arbetsinkomst och deltagandegrad i olika delar av socialförsäkrings-systemet mellan olika grupper av andragenerationsinvandrare. Exempelvis har andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Väst- och Östeuropa betydligt högre arbetsinkomster och lägre grad av socialbidragsberoende än andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Sydeuropa och utomeuropeiska länder. Detsamma har tidigare observerats bland första generationens invandrare. Det tycks alltså som om "försörjningsmönstret" ärvs över generationer bland olika invandrargrupper i Sverige. Mot bakgrund av att stora grupper andragenerationsinvandrare med utomeuropeisk bakgrund snart når arbetsför ålder betonas i artikeln vikten av att dessa individer integreras på svensk arbetsmarknad.

1. Inledning

En individs möjligheter att försörja sig är i allt väsentligt beroende av individens ställning på arbetsmarknaden. Individer vilka saknar, eller har låg, arbetsinkomst blir i regel beroende av försörjning från de offentliga trygghetssystemen. Individens ställning och utfall i de offentliga trygghetssystemen beror i sin tur också i hög grad på individens tidigare och nuvarande arbetsinkomster: Det är via tidigare arbetsinkomster man kan kvalificera sig för t ex ersättning från erkänd arbetslöshetskassa, det är tidigare arbetsinkomsters storlek som avgör utfallet i de inkomstberoende systemen och det är bristande arbetsinkomster som kan medföra att man blir be-

roende av behovsprövade bidrag, som t ex socialbidrag.

Försörjningen bland utrikes födda individer i Sverige är relativt väl kartlagd. Olika studier har visat att 1950- och 1960-talens arbetskraftsinvandrare ofta rön-te framgång på svensk arbetsmarknad och att deras inkomster låg väl i nivå med den infödda befolkningens (se t ex Wadensjö [1972] och Ekberg [1983]). Senare studier har dock visat att situationen ser betydligt besvärligare ut för senare års invandrare (se t ex Ekberg & Hammarstedt [2002]). Hammarstedt [2001] studerade försörjningen från förvärvsarbete, egenföretagande och olika delar av socialförsäkrings-systemet bland utrikes födda och fann bl a att senare års invandrare hade låga arbetsinkomster och hög grad av socialbidrags-

MATS HAMMARSTEDT är filosofie doktor och universitetslektor i nationalekonomi vid Växjö universitet.

---

* Författaren tackar redaktörerna för *Ekonomisk Debatt* för värdefulla synpunkter.

beroende. Speciellt besvärlig såg situationen ut för utomeuropeiska invandrare.

Trots det faktum att försörjningssituationen bland utrikes födda i Sverige är relativt väl kartlagd och trots det faktum att det i Sverige idag finns en betydande mängd individer födda i Sverige av utrikes födda föräldrar, dvs andra generationens invandrare, är forskningen kring dessa individers försörjning knapp. Den hittillsvarande forskningen har ofta varit inriktad på att studera försörjningen från en enstaka källa och inte på den totala försörjningen. Österberg [2000] fann bl a att individer med utrikes födda föräldrar hade lägre sannolikhet än individer med svenskfödda föräldrar att bli höginkomsttagare som vuxna. Rooth [2001] och Ekberg & Rooth [2001] studerade huruvida risken att vara arbetslös varierade mellan andra generationens invandrare och individer med svenskfödda föräldrar. Studierna visade att andragenerationsinvandrarna löpte större risk för arbetslöshet än individer med svenskfödda föräldrar. Behrenz & Hammarstedt [2002] fann att andragenerationsinvandrare hade lägre arbetsinkomster än individer med svenskfödda föräldrar. Socialstyrelsen [1997] och Hammarstedt & Ekberg [2002] fann hög grad av socialbidragsberoende bland speciellt individer med föräldrarna födda i utomeuropeiska länder.

Dock har ännu ingen forskning fokuserat på den totala försörjningsbilden bland andra generationens invandrare i Sverige. Syftet med denna artikel är därför att studera arbetsinkomster, egenföretagande och deltagande i olika delar av socialförsäkringssystemet bland andra generationens invandrare i Sverige år 1997.¹ Med andra generationens invandrare avses i denna artikel individer födda i Sverige av två utrikes födda föräldrar. I artikeln studeras andra generationens invandrare med föräldrar födda i regionerna Norden, Väst-europa, Östeuropa, Sydeuropa samt i utomeuropeiska länder. För att skapa homogena grupper är studien begränsad till an-

dragenerationsinvandrare med modern och fadern födda i samma region. Den metod som används i artikeln är att jämföra andra generationens invandrare med barn till svenskfödda vilka växte upp under liknande socioekonomiska förhållanden. På så sätt kommer studien att kartlägga huruvida försörjningsmönstret skiljer sig åt mellan andra generationens invandrare och individer med svenskfödda föräldrar.

2. Data

Studien är baserad på ett datamaterial från Statistiska centralbyrån. Datamaterialet beskrivs i *Tabell 1* och *Tabell 2*. Data är hämtad från Folk- och bostadsräkningen 1970 och innehåller information om samtliga utrikes födda individer vilka var boende och sysselsatta i Sverige år 1970. Till varje utrikes född individ har en svensk "tvilling", med avseende på ålder, yrke och bostadsort (på länsnivå), valts ut.² De utrikes födda har delats in efter födelse-region. De regioner som används är: födda i Norden, Väst-europa, Östeuropa, Sydeuropa och länder utanför Europa. De länder som ingår i de olika regionerna presenteras i *Tabell 2*. Till var och en av dessa grupper har sedan en svensk jämförelsegrupp valts ut. Individerna i gruppen utrikes födda och i respektive svensk jämförelsegrupp är då "tvillingar" med avseende på ovanstående socioekonomiska variabler för året 1970.

Till männen bland de utrikes födda individerna och deras svenskfödda "tvillingar" har vi länkat samtliga barn som är 20 år och äldre år 1997. Detta faktum gör att andragenerationsinvandrarna och individer-

¹ Arbetsinkomsten är då definierad som totalsumman av inkomster från anställning och egenföretagande under år 1997.

² Utbildningsbakgrunden hos föräldrarna är inte känd. Då föräldragenerationen är standardiserade så att de har samma yrke är det dock troligt att skillnaderna i utbildningsnivå är små.

Tabell 1 Beskrivning av data.

Tidpunkt:	1970	-1977	1997
	Utrikes födda och svenskfödda tvillingar observeras	Födelseår för andra generationens invandrare och barn till svenskfödda	Andra generationens invandrare samt barn till svenskfödda observeras

na i de svenska jämförelsegrupperna har fäder med samma ålder, yrke och bostads-län. För att skapa så homogena grupper som möjligt har vi endast inkluderat barn vars föräldrar är födda i samma region, dvs är fadern född i Norden måste även modern vara född i Norden etc. Genom att fäderna är "tvillingar" till varandra och mödrarna i samtliga fall kommer från samma region som fadern har vi så långt som möjligt standardiserat föräldragenerationen under barngenerationens uppväxtår. Det är sålunda rimligt att tro att barnen till invandrarna och barnen till de svenskfödda växte upp under liknande socioekonomiska förhållanden.

I studien inkluderas således barn födda 1977 och tidigare. Vi bör notera att endast barn födda i Sverige inkluderas i studien. Barn till utrikes födda vilka är födda utomlands och invandrade under unga år är således ej inkluderade i studien. Ej heller inkluderas barn till invandrare vilka invandrat till Sverige efter 1970. Av *Tabell 1* framgår att andra generationens invandrare och de svenska jämförelsegrupperna observeras år 1997. Föräldrarna och barnen i vår studie observeras således med ett intervall på 27 år.

Det är ett faktum att medelåldern i de olika grupperna varierar (se *Tabell 2*). Detta torde förklaras av olika invandrings-tidpunkt hos föräldragenerationen. Exempelvis har majoriteten av invandrarna från Väst- och Östeuropa varit i Sverige längre tid än invandrare från Sydeuropa och de utomeuropeiska invandrarna. Detta förklarar varför barngenerationen i dessa grupper är betydligt äldre än barngenerationen i den sydeuropeiska och den utomeuropeiska gruppen.

Tabell 2 Genomsnittlig ålder för andra generationens invandrare och svenska jämförelsegrupper 1997.

Norden	32,2
Svenska "tvillingar"	35,1
Västeuropa	36,5
Svenska "tvillingar"	36,2
Östeuropa	39,2
Svenska "tvillingar"	38,5
Sydeuropa	27,0
Svenska "tvillingar"	32,6
Utomeuropa	26,4
Svenska "tvillingar"	33,6

Regioner:

Norden: Individer med föräldrarna födda i Finland, Norge, Danmark eller Island.

Västeuropa: Individer med föräldrarna födda i Belgien, Frankrike, Irland, Luxemburg, Nederländerna, Schweiz, Storbritannien, Tyskland, Österrike, Australien, Kanada eller USA.

Östeuropa: Individer med föräldrarna födda i Albanien, Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Rumänien, f d Sovjetunionen, f d Tjeckoslovakien, f d Östtyskland eller Ungern.

Sydeuropa: Individer med föräldrarna födda i Cypern, Grekland, Italien, f d Jugoslavien, Malta, Monaco, Portugal, Spanien eller Turkiet.

Utomeuropa: Individer med föräldrarna födda i länder utanför Europa.

3. Empiriska resultat

I detta avsnitt presenteras de empiriska resultaten. Genomsnittliga arbetsinkomster och grad av egenföretagande för olika grupper av andragenerationsinvandrare och deras svenska jämförelsegrupper presenteras. Arbetsinkomsten är då definierad som totalsumman av inkomster från anställning och egenföretagande under år 1997. Vidare presenteras deltagandegraden i olika delar av socialförsäkringssystemet. Beträffande socialförsäkringssystemet begränsas studien till de delar som är närmast knutna till individens arbetsmarknadsposition, ersättning från erkänd arbetslöshetskassa och socialbidrag. När det gäller ersättning från erkänd arbetslöshetskassa och socialbidrag presenteras enbart deltagandegraden och inga volymer. En orsak till detta är att det är svårt att finna stabila förklaringsstrukturer bakom skillnader i volymen i ovan nämnda delar av socialförsäkringssystemet eftersom volymen i ersättningen påverkas av såväl ersättningsnivå som längden i bidragsberodendet. Hög ersättning från erkänd arbetslöshetskassa kan sålunda bero på såväl hög ersättningsnivå, vilken är knuten till tidigare arbetsinkomst, som på att individen varit arbetslös länge, eller naturligtvis båda delar. Vad gäller socialbidrag kan hög ersättningsnivå bero på hög försörjningsbörda och/eller t ex långa perioder av arbetslöshet.

3.1 Arbetsinkomster

I *Tabell 3* presenteras andelen individer vilka hade arbetsinkomst bland andragenerationsinvandrare och svenska jämförelsegrupper med olika utbildningsnivåer. Tabellen visar att andelen varierar kraftigt mellan såväl olika grupper som mellan olika utbildningsnivåer. Bland andragenerationsinvandrare med föräldrarna födda i Västeuropa ligger andelen individer med arbetsinkomst på samma nivå som i den svenska jämförelsegruppen. Bland andra-

generationsinvandrare med föräldrarna födda i Norden eller Östeuropa ligger andelen individer med arbetsinkomst något under den nivå som kan observeras i de svenska jämförelsegrupperna. Vad gäller grupperna Sydeuropa och Utomeuropa är skillnaderna jämfört med de svenska jämförelsegrupperna däremot större. För gruppen Utomeuropa uppgår andelen individer med arbetsinkomst till drygt 76 procent vilket är 15 procentenheter lägre än för den svenska jämförelsegruppen. Här bör noteras att det finns åldersskillnad mellan de observerade grupperna. Den låga andelen individer med arbetsinkomst bland individer med föräldrar med utomeuropeisk bakgrund kan delvis förklaras av att dessa individer är relativt unga och därför fortfarande utbildar sig.

Som väntat finner vi stora skillnader i andelen individer med arbetsinkomst mellan olika utbildningsnivåer. För samtliga grupper är andelen individer vilka hade arbetsinkomst betydligt högre bland individer med gymnasial eller eftergymnasial utbildning än bland individer med enbart förgymnasial utbildning. Förklaringen till detta kan givetvis vara högre arbetslöshet bland lågutbildade, men också till viss del att individer vilka är registrerade som lågutbildade i de data studien bygger på fortfarande befinner sig i utbildning.

Om vi istället studerar de genomsnittliga arbetsinkomsterna finner vi även här stora skillnader mellan olika grupper. De genomsnittliga arbetsinkomsterna för år 1997 presenteras i *Tabell 4*.³ *Tabell 4* visar att bland andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Norden uppgår arbetsinkomsterna, oberoende av utbildningsnivå, till drygt 90 procent av den svenska jämförelsegruppens arbetsinkomster.

För gruppen Västeuropa ligger däremot arbetsinkomsterna över den svenska jäm-

³ I Behrenz & Hammarstedt [2002] studeras arbetsinkomsterna bland andra generationens invandrare och dess bestämningsfaktorer med hjälp av samma data som i denna artikel.

Tabell 3 Andelen individer vilka hade arbetsinkomst bland individer med olika utbildningsnivå för olika grupper av andragerationsinvandrare och svenska jämförelsegrupper (20 år och äldre).

	Antal	Total	Förgymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Eftergymnasial utbildning
Norden	40 002	86,6	74,7	88,0	93,0
Svenska "tvillingar"	71 984	90,1	80,4	91,2	94,8
Västeuropa	5 207	90,5	83,0	89,3	95,3
Svenska "tvillingar"	22 297	90,6	80,5	91,0	94,6
Östeuropa	7 820	87,9	74,7	87,1	93,1
Svenska "tvillingar"	19 245	90,3	81,7	90,8	94,4
Sydeuropa	8 105	78,7	60,6	80,0	86,5
Svenska "tvillingar"	15 531	89,7	79,7	91,1	94,6
Utomeuropa	377	76,1	54,3	78,7	84,9
Svenska "tvillingar"	2 305	91,1	81,5	90,9	94,5

förelsegruppens arbetsinkomster för samtliga utbildningsnivåer. Detsamma gäller, med undantag för lågutbildade, även för gruppen Östeuropa.

Tabell 4 visar också att situationen ser väsentligt annorlunda ut för grupperna Sydeuropa och Utomeuropa. Arbetsinkomsterna bland andragerationsinvandrare med föräldrarna födda i Sydeuropa uppgår endast till 80 procent av den sven-

ska jämförelsegruppens arbetsinkomster. För gruppen med enbart förgymnasial utbildning är skillnaden störst. För denna grupp uppgår arbetsinkomsterna bland andragerationsinvandrarna enbart till drygt 70 procent av den svenska jämförelsegruppens arbetsinkomster.

Även för gruppen Utomeuropa är skillnaderna stora. Arbetsinkomsterna bland individer med föräldrarna födda i länder

Tabell 4 Genomsnittliga arbetsinkomster bland individer vilka hade en arbetsinkomst år 1997 bland olika grupper av andragerationsinvandrare och svenska jämförelsegrupper (20 år och äldre).

	Antal	Total	Förgymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Eftergymnasial utbildning
Norden	34 652	170 000	147 200	162 200	204 400
Svenska "tvillingar"	64 874	183 000	161 400	170 400	223 000
Västeuropa	4 713	208 200	176 300	183 400	253 500
Svenska "tvillingar"	20 209	195 800	163 500	176 600	235 200
Östeuropa	6 877	216 900	165 900	183 800	262 200
Svenska "tvillingar"	17 383	201 000	172 100	181 500	241 900
Sydeuropa	6 364	140 900	113 300	137 200	161 500
Svenska "tvillingar"	13 929	175 200	158 800	167 700	206 000
Utomeuropa	287	140 300	105 900	120 000	182 900
Svenska "tvillingar"	2 100	191 700	158 200	170 300	228 100

utanför Europa uppgår endast till drygt 73 procent av den svenska jämförelsegruppens inkomster. Skillnaderna gentemot den svenska jämförelsegruppen minskar dock med stigande utbildningsnivå.

Det är således ett faktum att andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Väst- eller Östeuropa har väsentligt högre arbetsinkomster än andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Norden, Sydeuropa eller utomeuropeiska länder. För grupperna Väst- och Östeuropa ligger också arbetsinkomsterna över eller i nivå med de svenska jämförelsegruppernas arbetsinkomster. Andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Norden, Sydeuropa eller utomeuropeiska länder når dock inte upp i de svenska jämförelsegruppernas arbetsinkomster. Det bör dock påpekas att andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Väst- och Östeuropa är äldre än andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i övriga regioner. Detta torde delvis kunna förklara de skillnader vi observerar.

Tidigare studier har visat att inkomstsituationen bland utrikes födda från Väst- och Östeuropa i Sverige är relativt god (se t ex Ekberg [1994] och Hammarstedt [2001]). Dessa studier har också visat att situationen ser betydligt sämre ut för individer vilka invandrat från icke-europeiska länder. I denna studie finns visserligen en åldersskillnad mellan grupperna som i viss mån torde förklara delar av resultaten, men det är ändå ett faktum att situationen beträffande arbetsinkomster bland andra generationens invandrare liknar den som kan observeras bland första generationens invandrare.

3.2 Egenföretagande

Den individ som saknar eller har för låg arbetsinkomst blir beroende av alternativ försörjning. Ett alternativ till arbetslöshet är att starta eget företag. På senare år har ofta förhoppningar knutits till att en ökning av egenföretagandet leder till att ar-

betslösheten bland olika etniska grupper sjunker.

Forskningen kring invandrades företagande i Sverige har i allt väsentligt varit inriktat på första generationen invandrare (se t ex Najib [1999], Carling & Gustafsson [1999], Hammarstedt [2001, 2002]). I Hammarstedt [2001] studerades dock den intergenerationella överföringen av benägenheten att bli egenföretagare bland olika invandrargrupper. Studien visade att för europeiska invandrargrupper fanns en betydande likhet med den intergenerationella överföring som kunde observeras i den infödda befolkningen. Dock såg sambandet annorlunda ut för etniskt mer avlägsna grupper.

I studien fanns också resultat som tyder på att olika grupper av andragenerationsinvandrare i Sverige har olika motiv för att bli egenföretagare. Barn till infödda svenskar och europeiska invandrare tycks välja att bli företagare för att möjligheterna med företagandet är goda (t ex höga vinster) medan barn till utomeuropeiska invandrare tycks välja företagande då alternativen är dåliga (t ex låga arbetsinkomster, arbetslöshet).

I *Tabell 5* studeras egenföretagandet bland andra generationens invandrare och de svenska jämförelsegrupperna. Tendensen är densamma för alla grupperna. Graden av företagande faller med stigande utbildningsnivå. Egenföretagande är således vanligast bland lågutbildade andragenerationsinvandrare, ett faktum som också kan observeras bland första generationens invandrare (se Hammarstedt [2002]).

Vad gäller andragenerationsinvandrare med rötter i europeiska länder är likheterna i graden av företagande med de svenska jämförelsegrupperna stora. Den nordiska gruppen uppvisar en lägre andel företagande än den svenska jämförelsegruppen. Låg andel företagande kan också observeras i den första generationen invandrare från de nordiska länderna (se Hammarstedt [2001]). Vad gäller andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i

Tabell 5 Andelen egenföretagare bland olika grupper av andragenerationsinvandrare och svenska jämförelsegrupper (20 år och äldre).

	Antal	Total	Förgymnasial utbildning	Gymnasial utbildning	Eftergymnasial utbildning
Norden	40 002	3,4	4,0	3,5	2,7
Svenska "tvillingar"	71 984	4,7	6,3	4,9	3,1
Västeuropa	5 207	6,2	8,4	6,6	4,8
Svenska "tvillingar"	22 297	5,2	7,3	5,7	3,6
Östeuropa	7 820	5,9	6,4	6,4	5,2
Svenska "tvillingar"	19 245	5,4	6,9	6,1	3,7
Sydeuropa	8 105	4,2	4,9	4,7	2,8
Svenska "tvillingar"	15 531	4,0	4,9	4,2	2,8
Utomeuropa	377	1,9	1,4	3,2	0,0
Svenska "tvillingar"	2 305	4,1	7,7	4,3	2,7

Väst-, Öst- eller Sydeuropa är andelen företagare något högre än för den nordiska gruppen.

Bland andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i utomeuropeiska länder är däremot andelen företagande mycket lågt. Man kan spekulera i orsakerna till detta. Vi har tidigare observerat att arbetsinkomsterna bland denna grupp är låga. Det är således inte troligt att den låga andelen företagande kan förklaras av att alternativet är bra, dvs höga arbetsinkomster etc. Istället är det troligtvis så att förutsättningarna för företagande är dåliga för denna grupp. Det är rimligt att tro att den låga andelen företagande bland barn till utomeuropeiska invandrare till viss del kan förklaras av orsaker som är betingade av deras familjebakgrund. Hit kan räknas faktorer som dålig kännedom om de institutionella förhållanden och regelsystem som en företagare möter. Dessutom torde bristande kännedom om marknader och svårigheter att få tillgång till finansiellt kapital spela roll. Det går heller inte att utesluta att olika former av etnisk diskriminering kan förekomma.

En slutsats är sålunda att en mängd olika, synliga och osynliga, hinder kan förklara den låga andelen företagande bland

barn till utomeuropeiska invandrare. Det är dessutom tänkbart att en del av de företag som faktiskt startas av denna grupp i hög grad startas därför att alternativen är dåliga (t ex arbetslöshet).

3.3 Ersättning från erkänd arbetslöshetskassa och socialbidrag

Det svenska socialförsäkringssystemet är i hög grad differentierat i den mening att ersättningen är beroende av individens ställning på arbetsmarknaden. För att få tillgång till exempelvis erkänd arbetslöshetskassa krävs en föregående period av deltagande i arbetslivet. Den individ som saknar arbetsinkomst och ej har tillgång till socialförsäkringssystemet är i regel hänvisad till det behovsprövade socialbidraget för att klara sin försörjning.

Tidigare studier har visat att "mönstret" av deltagande i olika delar av det svenska socialförsäkringssystemet skiljer sig åt mellan olika invandrargrupper och den infödda befolkningen. Exempelvis har utomeuropeiska invandrare i högre grad socialbidrag än infödda svenskar (se t ex Gustafsson, Zamanian & Aguilar [1990], Franzén [1997] och Hammarstedt [2001]). Detta aktualiserar frågan om "mönstret"

Tabell 6 Deltagandegrad i erkänd arbetslöshetskassa (EAK) och socialbidrag bland olika grupper av andragenerationsinvandrare och svenska jämförelsegrupper (20 år och äldre).

	Antal	Total		Förgymnasial utbildning		Gymnasial utbildning		Eftergymnasial utbildning	
		EAK	Socialbidrag	EAK	Socialbidrag	EAK	Socialbidrag	EAK	Socialbidrag
Norden	40 002	22,2	9,3	24,1	19,0	24,6	8,7	14,2	3,0
Svenska "tvillingar"	71 984	18,4	5,9	19,7	11,7	20,9	5,8	12,0	2,1
Västeuropa	5 207	14,0	3,4	16,1	6,4	16,3	3,5	9,9	2,2
Svenska "tvillingar"	22 297	15,5	4,8	18,8	10,7	17,8	5,1	10,5	1,7
Östeuropa	7 820	13,0	5,3	15,2	13,0	16,9	6,0	8,3	2,1
Svenska "tvillingar"	19 245	14,5	4,1	16,3	6,9	17,2	4,4	9,7	2,0
Sydeuropa	8 105	22,9	11,3	22,4	20,3	26,4	11,0	14,7	6,2
Svenska "tvillingar"	15 531	18,8	6,9	20,4	14,6	20,9	6,2	11,4	2,8
Utomeuropa	377	14,3	23,9	14,3	40,0	19,7	23,4	5,9	15,1
Svenska "tvillingar"	2 305	14,9	5,1	17,8	12,2	16,4	5,7	11,9	2,1

ser annorlunda ut även för andra generationens invandrare.

Deltagandegraden i erkänd arbetslöshetskassa och socialbidrag presenteras i *Tabell 6*. Med deltagande i socialförsäkringssystemet menas då att individen någon gång under 1997 erhållit ersättning från den aktuella delen av socialförsäkringssystemet. Studien genomförs på individnivå. Dock är det värt att notera att socialbidrag erhålls på hushållsnivå och att vårt datamaterial ej möjliggör att komponera ihop individerna till hushåll. I datamaterialet noteras socialbidraget på den individ som är registerledare, dvs bidraget blir registrerat på någon i familjen. Registerledaren är i de flesta fall den person i hushållet som har den högsta inkomsten.

Tabell 6 visar att andelen individer vilka erhöll erkänd arbetslöshetskassa någon gång under 1997 varierar mellan olika grupper av andragenerationsinvandrare. Bland andragenerationsinvandrare med föräldrarna födda i Norden uppgick denna andel till drygt 22 procent. Andelen bland andragenerationsinvandrare med föräldrar födda i Sydeuropa var på ungefär samma

nivå, knappt 23 procent. För såväl den nordiska som för den sydeuropeiska gruppen gäller att andelen ligger ca 4 procentenheter under respektive svensk jämförelsegrupp.

För andragenerationsinvandrare med föräldrarna födda i Öst- eller Västeuropa ligger andelen vilka erhöll erkänd arbetslöshetskassa på 13 respektive 14 procent. Detta är ungefär i nivå med de svenska jämförelsegrupperna. För den utomeuropeiska gruppen ligger nivån på drygt 14 procent vilket är nästan exakt densamma som i den svenska jämförelsegruppen.

Det är för samtliga grupper av andragenerationsinvandrare ett faktum att andelen individer vilka erhöll ersättning från erkänd arbetslöshetskassa är något högre bland individer med gymnasieutbildning än bland individer med förgymnasial utbildning. Det är knappast troligt att arbetslösheten är högre bland individer med gymnasieutbildning än bland individer med förgymnasial utbildning. Den högre deltagandegraden bland individer med gymnasieutbildning torde istället förklaras av att individer med gymnasieutbildning i högre grad än individer med förgymnasial

utbildning är kvalificerade för ersättning från erkänd arbetslöshetskassa. Att andelen individer med ersättning från erkänd arbetslöshetskassa är lägst bland högutbildade torde däremot i huvudsak förklaras av att arbetslösheten är lägst bland dessa individer.

Om vi istället studerar socialbidrag finner vi genomgående att graden av socialbidragstagande är högre bland lågutbildade än bland högutbildade. Dock finner vi att skillnaderna är stora mellan olika grupper av andragenerationsinvandrare. Bland andragenerationsinvandrare med föräldrarna födda i Västeuropa är andelen socialbidragstagare drygt 3 procent. För den östeuropeiska gruppen är andelen drygt 5 procent. I båda fallen är detta ungefär i nivå med de svenska jämförelsegrupperna. Vad gäller andragenerationsinvandrare vars föräldrar är födda i Norden eller Syd Europa är andelen socialbidragstagare drygt 9 respektive drygt 11 procent. I båda fallen är detta klart över nivån i de svenska jämförelsegrupperna.

När vi studerar gruppen med utomeuropeiskt födda föräldrar är andelen socialbidragstagare väsentligt högre än bland såväl andra grupper av andragenerationsinvandrare som den svenska jämförelsegruppen. Andelen socialbidragstagare i denna grupp uppgår till knappt 24 procent, vilket skall jämföras med drygt 5 procent i den svenska jämförelsegruppen. Bland lågutbildade andragenerationsinvandrare med utomeuropeiskt ursprung uppgår andelen socialbidragstagare till hela 40 procent. Detta torde bl a förklaras av hög arbetslöshet i denna grupp. Det faktum att medelåldern i denna grupp är låg gör troligtvis att dessa individer i hög grad ej är kvalificerade för ersättning från erkänd arbetslöshetskassa etc.

4. Slutsatser

I denna artikel har försörjningen bland andra generationens invandrare i Sverige studerats. Artikeln har visat att det finns stora

skillnader i sättet att försörja sig mellan andragenerationsinvandrare med föräldrar från olika invandringsregioner. När vi jämför andra generationens invandrare med barn till infödda svenskar vilka växte upp under liknande socioekonomiska förhållanden visar studien att det i varierande grad finns skillnader mellan olika grupper av andragenerationsinvandrare och de svenska jämförelsegrupperna i sättet att försörja sig. Bl a visar studien att barn till invandrare från Väst- och Östeuropa har höga arbetsinkomster och låg deltagandegrad i de delar av socialförsäkringssystemet som studeras i artikeln. För dessa grupper kan sägas att "mönstret" att försörja sig uppvisar likheter med det "mönster" som kan observeras bland de svenska jämförelsegrupperna.

Bland barn till invandrare från andra regioner ser bilden annorlunda ut. Speciellt för individer med föräldrar vilka invandrat från Sydeuropa och från länder utanför Europa finner vi låga arbetsinkomster och hög deltagandegrad i framförallt socialbidrag. Speciellt besvärlig är situationen för den utomeuropeiska gruppen vilken är kraftigt överrepresenterad i socialbidrag.

Vad kan vi då dra för slutsatser av detta? Det är sedan länge klarlagt att tidiga invandrare från Väst- och Östeuropa har haft relativt stor framgång på svensk arbetsmarknad. Deras arbetsinkomster ligger också i nivå med den infödda befolkningens. Det tycks alltså som att detta gäller även barn generationen till denna grupp. Beträffande framförallt senare års utomeuropeiska invandrare är dock situationen väsentligt sämre. Låga arbetsinkomster och hög andel socialbidragsberoende har observerats bland dessa invandrare. Denna artikel har visat att den besvärliga situationen finns kvar även i den andra generationen hos denna grupp. Det tycks alltså som om arbetsmarknadspositionen i betydande utsträckning ärvs över generationer för olika invandrargrupper.

Under 1980- och 1990-talet har invandringen till Sverige väsentligen bestått av

flyktinginvandring. Dessa invandrare har i huvudsak kommit från utomeuropeiska länder. Olika studier (se t ex Ekberg & Hammarstedt [2002]) visar att arbetsmarknaden för vissa av dessa utomeuropeiska grupper kan betraktas som katastrofalt dålig. Inom en snar framtid kommer även barngenerationen till dessa invandrare upp i arbetsför ålder. En central fråga är därför huruvida dessa grupper kommer att kunna integreras på svensk arbetsmarknad. Blir så inte fallet finns en uppenbar risk att dessa andragenerationsinvandrare istället för att få arbete kommer att hamna i arbetslöshet och bidragsberoende och därmed få uppleva samma utanförskap som föräldragenerationen i många fall upplevt.

Referenser

- Behrenz, L & Hammarstedt, M, [2002], "Arbetsinkomster bland andra generationens invandrare – en intergenerationell studie", accepterad för publicering i *Arbetsmarknad & Arbetsliv*.
- Carling, K & Gustafsson, L, [1999], "Startaget bidrag eller rekryteringsstöd, vilket är mest effektivt?", Forskningsrapport 1999:5, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Uppsala.
- Ekberg, J, [1983], *Inkomsteffekter av invandring*, doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.
- Ekberg, J, [1994], "Economic Progress of Immigrants in Sweden", *Scandinavian Journal of Social Welfare*, nr 3, s 148–157.
- Ekberg, J & Hammarstedt, M, [2002], "20 år med allt sämre arbetsmarknadsintegrering för invandrare", *Ekonomisk Debatt*, årg 30, nr 4, s 343–353.
- Ekberg, J & Rooth, D, [2001], "Unemployment and Earnings for Second Generation Immigrants – Parent Composition and Ethnic Disparities", stencil, Högskolan i Kalmar.
- Franzén, E, [1997], "Invandrare och socialbidrag", *Socialvetenskaplig tidskrift*, årg 4, s 279–304.
- Gustafsson, B, Zamanian, M & Aguilar, R, [1990], *Invandring och försörjning*, Daidalos, Göteborg.
- Hammarstedt, M, [2001], *Making a Living in a New Country*, doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Växjö universitet.
- Hammarstedt, M, [2002], "Self-employment among Immigrants in Sweden – An Analysis of Intragroup Differences", accepterad för publicering i *Small Business Economics*.
- Hammarstedt, M & Ekberg, J, [2002], "Social Assistance among Second Generation Immigrants in Sweden – The Importance of Family Background", uppsats accepterad för presentation på EALE-konferensen, Paris 2002.
- Najib, A, [1999], "Myten om invandrarföretaget – en jämförelse mellan invandrarföretagande och övrigt företagande i Sverige", Nya jobb och företag rapport nr 9, Rådet för Arbetslivsforskning, Stockholm.
- Rooth, D, [2001], "Etnisk diskriminering och 'Sverige-specifik' kunskap – vad kan vi lära från studier av adopterade och andra generationens invandrare?", *Ekonomisk Debatt*, årg 29, nr 8, s 535–546.
- Socialstyrelsen, [1997], *Social rapport*, Stockholm.
- Wadensjö, E, [1972], *Immigration och samhällsekonomi*, doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Lunds universitet.
- Österberg, T, [2000], *Economic Perspectives on Immigrants and Intergenerational Transmissions*, doktorsavhandling, Nationalekonomiska institutionen, Göteborgs universitet.